

INTERVJU MED AXEL HEDMAN, IGGESUND 15/7 1971

- Jag tänkte fråga när herr Hedman är född?
- Ja dä är nittifyra, artonhundranittifyra, den 15/2.
- Var det här på Iggesund?
- Ja, här på Iggesund.
- Var bodde föräldrarna då?
- Jaha - vi bodde oppå gamla bruke däroppa - ja - oppi andra backen, dom kaller. Där bodde vi.
- Vad hette bostadshuset?
- Jaa, dom kalla dä för telegrafbyggningen. Å så var dä en gård breve dom kalla för ankarbyggningen. Men i den där gården där vi bodde då så kalla dom för telegrafbyggningen. Inte vet jag om dom ha haft nån telegraf eller hur dom ha haft dä före våran tid.
- Kan Ni berätta hur det var ställt med bostäderna där?
- Jaha. Vi hade ju visserligen två rum, men vi va många syskon - vi var ju nie. Men dom flög ur bo lite unnan för unnan förstås. Men då hade vi som en liten - ja koja kalla dom'et för - liten stuga då oppi - alldeles oppanför då. När vi geck skift då så kunde vi få ligga där en par stycken då. Så far å jag minns jag vi var, vi låg där vi. För vi kunna inte vara därmere heller. Vi gick å mätta å mätta vi i verke se. Å då var jag nie å't halvt år.
- När Ni började arbeta?
- När jag börja arbete.
- Vad fick Ni för syssla då?
- Jag var på sågen häroppa där träsliperi är - ja dä finns ju inte till dä heller nu, träsliperi - men där i alla fall, den platsen. Då var jag på sågen där.
- Vad fick Ni göra då?
- Ja feck barka bräder. Barka bräder då i en vagn som man feck stå då å då hade jag nitti öre om dagen. Men så en vacker dag så kom sågställarn - mäster vill säja - å sa att "nu ska Hedman få tjäna lite mer" sa han. Så feck jag i stora sågen - dom hade en större såg då där man tillverka plank. Jaha - jag barka, men jag hann inte bära. Men då var'e dä att märka, att jag gick i skolan varennan dag å då.
- Jaså. Så det här skulle skötas på fridagarna?
- Jaa. Så dä va - å dä va ganska jobbigt stå sej på mä den där barkningen. Å jag hann inte mä. Men då - dä jag inte hann mä då, dä feck jag tebaks ifrån brägårn å så lag dom dä på ett särskilt ställe. Så då fick jag både springa hem å kasta i mej en liten matbit på middas-

timmen. Å så barka de där planken. Då hade jag ingenting för. Men då hade jag ju visserligen en å tie om dagen för dä där jobbe. Men jag feck ju barka om då. Å många gånger, fröken, feck jag lov å gå å sätta mej, gå å gömma mej å gråta. Jag orka inte.

- Det var arbetsamt för en sådan liten en.

- Då var arbetsamt å inte var gamlere. Då gick jag te sågställarn å ba te få sluta där, för jag orka inte. "Nja men Hedman" sa han, "kom å håll mä mej" sa han. Å då visa han mej på en velta där dom hade timmer upplagt. "De här ä fint timmer" sa han. "De ä inte mycke bark på dom här". Å visserligen vart dä bättre. För jag hålla väl på där då - ja - till sista dagen te dom rev sågen. Så jag var där då. Jaa - va inte nå annat än te vara hemma ett tag å så börja jag i verke, järnverket då. Men dä var sämre betalt där. Sju öre timmen där.

- Vad fick Ni göra då?

- Ja varierande ifrån början. Dä var te gå å lasta skrot å allt möjligt. Men tungt allting, tungt allting. Så fick jag en plass sedan mä en gammal farbror. Ja dom kalla dä där för boksall som skulle tillhöra stålverke. Å då var dä te packa i lera i dom där formerna. Men den där gubben han var så gammal, å han geck på krycker. Han hade göra en tjuge minuter te gå om jag säjer som härifrån te landsvägen. Å då feck jag lov å gå å hjälpa han nerför trapperna. Å så ner dit där vi var, å där stog han å stampa på de där hällerna bara mä spett han då, för te packa ihop leran till - vill säja, jag säjer boxar, dom kallat för. Men jag feck göra allt annat. Dä var inte lite dä. Utan då skulle dä vara vill säja - jaa - ifrån makadam ... då te få hop den där massan. Å jag feck köra mä en kärra då å röra å greja å elda då inunder de där för att dom skulle torka. Men då fick jag tie öre timmen där. Å jag tyckte dä va roligt. Men dä var te arbeta sönda å varda.

- Vilka arbetstider var det på dagarna då?

- Ja dä var tie elva tolv timmar vill säja. Men då var dä frukost- å middastimmas. En timmas frukost, en timmas midda. Men dä var ju tie timmar då. Å så gå i skolan då.

- Det är ett hårt liv för en liten pojke.

- Hur?

- Det var hårt liv för en liten pojke, sa jag.

- Jaa. Ja dä var jobbigt där. Men - ja, jag hade ju lite annat arbete där mä, så jag var ju inte där så länge. Men så kom jag te valsverket. Å där var vi ju fjorton, femton man på lage. Å där tjäna jag lite mer då, så dä kunna bli nån tia, nå tolv-femton kronor i avlöningen vi fick då på fjorton dagar. Då tjäna vi ju lite mer. Å jag minns särskilt en gång där i järnverke. Dä var inte riktigt som dä skulle vara, för dom kunna - han var gammel han som skulle sköta de där valsningen, dom kallar't. Å då var inte så ... blev ömt. Då fick man gå å klippa dä i bitar. Ja då hade vi ingenting för dä vi hade stått å arbeta. Så jag vet iblann man kunna ha tjäna tjugefem, kanske femti öre skifte. Utan dom klöpp opp å dä vart vrak dom kalla't. Då feck vi klippa i meterslängder å så - ungefär så här en fyrkant då - å

packa hop å lyft av ... då - å så in i vältrunna å välla om där. Å så ... till nå annat. Ja, man kommer ju inte ihåg allt. D'ä så mycke från järnverke så. D'är dä visst dä. Men som sagt var, fattigdom var dä. Dä va fattigt. Dä va fattigt. Men såg inte ut så här då. Näej. Då feck man ju allti - då körde dom mä strömmingen, vill säja hit till järnkajen, fiskarna själv. Å då var'e gå ner å passa på då före sex på morron då å få nån kanna då eller va dom kalla de där måtte. Å så hem mä dä då å så ut i jobbe då. Jaa - nä, de var fattigt. Men då var de dä att farsgubben han var mycke för te fiska å han meta. Ja, å mycke fisk fick han.

- Var gick han då?

- Ut i vi'n där gatan. Å jag skulle ja va mä, å ro då - vill säja han sluta på lörda morron. Då feck jag alltid följa han mä för te hjälpa till å ro för dä skulle gå lättare. Dä fanns inga motorer på den tiden ä, utan dä var te ro. Då hade vi göra två timmar nästan te ro då. Jaa dä var te sitta å meta hela dagara dä. Men han kunna få stora låder mä abborr då. Å han var väldigt ivrig för te äta abborre. Men han villa också på samma gång att vi skulle äta. Men vi vart så le på abborren å likadant strömmingen mä. Men dä va dä mesta. Då kalla dom strömmingen för fattigmans mat. Men d'ä ju delikatess.

- Sålde han fisk också, pappa?

- Ja. Han tyckte om dä, så han åt fisk han. Han hade ett fat då i skänken å där tog han fram. Han var smältare - smältarsmed - å när han kom hem, dä var olika tiden, så dä va ingen viss tid, utan han komma en å'n halv timma å så där emellan. Jaha då skulle han fram mä de där fate då å äta abborren. Å dom hade mycke roligt åt far för att han var så tränad mä te äta abborr, så han stack in abborrarnahär å tog ut bene där. Å d'ä tyckte dom va roligt. Så att - dom talar på de där mycke nu mä. Jaa.

- Hur brukade mamma tillreda abborren då?

- Jaha, ho tillredde den ho, å så hade jag systrar två stycken hemma då som hjälpte till då förstäs.

- Men jag menar, stekte hon abborren?

- Hon stekte för dä mesta. Jaa. Å likadant ål då. Vi fick ju ål då på långrev ... Men dä varlite krånglit, å jag minns - vill säja - vi var bra många som fick sitta kvar i skolan ett år. För vi ville alltid hålla oss ifrån utanläxerna. Å dä var första timmen på dagen. Då tog vi oss å smög då - han ropa aldrig opp oss på morron. Å dä var dä vi kunna smita på då. Jaa, i alla fall så gick jag inte i skolan dä åre. Men dom andra gick. Så blev jag släggdräng åt en sme i verke där. Han hette Älvström. Å han tyckte bra om mej. Men då var dä dä att dom hade mycke odygder för sej på den tiden. Jaa, då hade ja fått låna ett par stövlar utav far. Man hade inte råd att köpa då. Å dom var bra hög. Å dä var'om fälle gröna då pojkarna där å så kasta vi heta glön i stövla. Ja jag var ju tvungen å sluta slå. Men då blev gubben arg, smen. Men han skylle inte på mej - han var inte elak på mej, utan dä va på de där juveringarna som var där då. Då våga dom inte gå ner på flera dagar då förstäs. Men när dom kom då så ... Ja, dä var mycke ... Men så tappa jag opp då vill säja då i arbete så jag blev opplyftere å valsare å mottagare dom säjer ... Men inte var dä stora löningar man feck inte. Dä var'e inte. För jag vet en fa-

milj som - ja han som jag jobba tillsammans mä - han hade också nie barn. Men jag såg aldrig han åt annat än strömming i masäcken. Då va strömming dä. Då var inte annat. Näej. Å kött dä fick man aldrig tänka på annat än på söndagarna. Näj - då var'e två slaktare ifrån Njutånger som kom en gång i veckan, men nu kan jag inte säja vilka dagar - jag tror dä var fredagar dom kom. Men då skulle man försöka spara dä då å ha dä ända te sönda. Annars så var dä bara te krafsa i sej lite av varje under veckerna.

- Vad fick ni för mat hemma?

- Jahaa - dä var pannkak mycke vill säja. Å så var'e strömming då å dä kunne bli lite, men inte var'e mycke annat. Man fick hålla sej mest till de där. Så dä var inte fett. Å när löningen kom - när jag hade en tie å tolv å femton kroners löning - då kunna jag få tjufem öre. Då hade dom ett torg nedanför där som dom for ifrån stan då å satt å - ja, mä både kläder å - ja, allt möjligt. Å satt stånd där. Så då fick vi gå ner dit dä. Ja, då var dä te köpa lemonadflaska å en munk. Då var den där tjufemöringen väck. Då var'e te vänta te nästa fjorton dagar. Så där fick vi hålla på. Dom hade en biograf här dom kalla för Perfekt. Å han tog visst trettifem öre inträde. Men jag kom aldrig dit annat än - ja hade en äldre bror som kunna bju mej iblann. Så han var ju hyggelig mot oss, så jag fick ju följa mä han. För inte hade jag nå pengar.

- Arbetade dom andra syskonen på Iggesund också?

- Jadå, dä gjorde dom. Dä gjorde dom. Men den ena åv dom som var äldst av pojkarna, han mönstra te sjöss å var te sjöss utrikes tjuge-åtta år. Men den äldsta, han var här på Iggesund hela sin tid. Jaa. Dä var han. D'ä så mycke så man kommer inte ihåg.

- Var det i alla familjer som småpojckarna fick börja hjälpa till?

- Jaa jag var nog bland dom yngsta. Jo en gång så skulle vi strejka ve valsverke. Men jag tror inte dä fanns nån fackförening. Näej - men vi villa ha mera betalt tänker jag. Dä var väl så. Å vi gick ju på två skiftlag. Men de ena skifte då dom samla hop då så ett skift då kunna köra på dä andra. Jaa - men jag tror inte dä vara mer än en fjorton dagar. Så vart vi oppkalla på kontore, dä skifte då som inte ville arbeta. Å då fick vi stå utanför kontore där å så vart vi inkalla tre man i stöten. Där bland var jag. Å när jag kom in så kom förvaltarn. "Men är du mä å strejkar å din slyngel" sa han. "Ut mä dej" sa han. Ja jag feck lov å springa ut ja. Å så feck jag gå hem. Men dom andra feck ju igen sina platser i valsverke. Men jag feck va hemma i fem vecker för jag feck inge arbete, för jag var för ung. Han tyckte förvaltarn att en sån där slyngel som jag då inte gamlare än jag var då - jag kanske var en fjorton år - tretton, fjorton - ja jag kan inte minnas, men jag var mycke ung.

- Fick dom något bättre betalt dom andra, då?

- Nä, dä tror jag inte. Jag tror dä blev desamma. Dä blev ju inge helt. Å likadant till exempel som när jag gick å läste. Jag var väl en fjorton år kanske. Då så fick vi gå te Njutånger å läsa där. Men dä var visst bara två gånger i veckan heller om dä var tre. Jag kan inte säja. Men vägarna var så å så på den tiden... Ja, då kunna jag få gå vill säja åtta, sju på morron innan man skulle komma te Njut-

ånger då. Jaa - å så när man kom hem - dä var bara varannan dag vill säja - å så när jag kom hem ifrån prästen - dä skulle jag ut åtta på kvällen - dä kunna jag komma ifrån prästen klockan fem å sex. Dä skulle jag ut åtta på kvällen å jobba te klockan fyra på morron. Dä var inte roligt då.

- Nej, det förstår jag.

- Näj, dä var dä inte. Så jag minns jag somna ve prästen ett tag när jag sått där. Dä hade jag vare ute på natten då. Man hann ju inte läsa nånting vidare heller. Jaa - vem som var som fecksvara, dä skulle vara jag. Han såg ju. Jaa - jag feck stå där bra länge. Men så var'e en annan flicka som läs opp'en där - dä va en psalmvers - dä feck hon läs opp den. Jaa - dä kunna jag läsa opp den sedan å. Jag visste ju inte va dä va frågan om för nånting från början. Näej. Så där var'e te hålla på. Dä var lite svårt.

- Var det föräldrarna som skickade ut Er i arbete?

- Näddå, utan dä var åre där jag var hemma då ifrån skolan. Dä feck jag smyga. Dom skulle ha mej i skolan på dom dagerna. Men jag ville inte gå. Utan jag smög mej ner i verke - dä var jag släggrång då - dä smög ja mej ner klockan fyra på morron mens dom sov, utan kaffe å utan mat. Jag skulle inte börja förrn sex på morron. Jaa, dä gick bra då månda å tisdå. Dä va månda å tisdå han ville ha iväg mej i skolan. Jaa - å så där fick jag göra varje månda för varje gång. Ja - å så blev'e där att man var tvungen å gå i fortsättningsskolan i sex vecker. Å dä var man tvungen. Ja då måste jag ju sluta där nere i verke. Å dä skulle vi gå varje dag då under de där sex veckerna. Ja jag gruva mej jag, för jag tänkte jag, nu får jag väl. Ja - goddag goddag Hellman sa han. Du har komme te rätta? Jaa, sa jag, å sen var'nt nå mer. Ja då var dom lömsk dom andra - dä var många av dom andra som hade arbete mä nå smått - att dä skulle gå så lämpligt för mej. Dom mena på att dom kunde ha gjort likadant dom å. Jajamen. Jaa - i alla fallså - så levde man inte i nå överflöd. Dä var fattigdom kan man säja.

- Fanns det någon hjälp att få?

- Ingen hjälp. Ingen hjälp. Nej nej nej.

- Någon fattigvård?

- Ja - jag vet inte om vi fick nån gång vi. Jag vet inte om vi feck. Nä, utan dä var te skramla ihop. Ja, å så inte nog mä dä, utan när löningen kom - dä bodde vi ju närmst Njutånger vill säja - man kunna aldrig betala kontanta pengar för dä man köpte, utan dä var te krilla om jag säjer dä, tog på kredit då. Av kötthandlarn å så där. Ja då kom dom å mjölkhandlarn - dä körde dom ut mjölken ifrån Njutånger å ställde den utanför där vi bodde då. Å dä kom dom alltid å börja mä desamma som man fick löningen. Ja då var för mor dä te dela å greja på alla vis så dom fick lite var. Så där var dä ... Så när löningskvällen var många gånger så hade vi inte ett öre.

- Hade det gått åt alltsammans?

- Då hade vi inte nå. Då hade mor dela ut hon. Dä var'e te börja på nytt igen se. Så dä var svåra tider kan man säja. D'ä skillnad. För

nu har man ju himmelrike kan man säga. Å dä har jag haft dä senare årena mä förstås. Men jag kom te Hudiksvall då på fabriken där då. Dom slog igen den där några månar, å då sluta ja. Så jag kom te Hudiksvall då på tvålfabriken å där geck dä bra, ända till dom sluta där å. Jag var där te sista man. Sen feck jag gå där utan arbete, en lång tid. Å jag vet att jag tjäna nitti öre på tre månar där. Men att jag feck passa in tiderna, vara där klocka sex på morron å sluta klocka sex, bara gå å valsa å vänta på båtar. Så man skulle kunna få nån båt. Men dä var då en tid som - å då bar jag in nie mjölsäckar i en Bergsjövagn, dä skulle te Bergsjö. Å på den tiden var'e - fanns amerikanst fläsk om fröken minns. Å jag minns dä låg i ett hörn bitar å jag tänkte - om jag hade en kniv så jag kunna skära åt mej en bit. Ja var så sugen. Jaa - dä var där jag tjäna nittitvå eller om dä var nittitre öre då för te bära. Å då höll jag på kulka telika å jag var inte gammal. För då skulle man krypa när man skulle in i en vagn. Å innan man kom opp då tebaks mä en säck då, va en mjölsäck på en hundra kilo. Så där feck jag hålla på då.

- Bodde ni kvar här i Iggesund då?

- Näej, då hade vi flytta te - så jag bodde på varvet i Hudiksvall då.

- Med föräldrarna?

- Jaa. Näej - ja - då var jag gift.

- Jaså, då hade Ni egen familj?

- Ja då var jag gift då. Så jag hade tre barn då när jag kom dit te Hudiksvall. Men så vart dä ju slut mä tvålfabriken då. Dom sluta ju. Dom feck börja här på fabriken igen stordelen. Å jag villa sluta. Nä, dä behöver du inte Hedman sa dom, utan dä blir ett nytt bolag som kommer te ta hant om de här. Utan jag var eldare så jag skulle hålla värmen jag i hela lokaln. Men envacker dag så feck jag brev. Ja, då var dä färdigt. Då skulle dom sälja alltihop då, så dä vart stopp alldeles då.

- Blev Ni avskedad menar Ni, eller ... ? Vad var det för brev ni fick? Jag förstod inte riktigt?

- Avskedsbrev. Avskedsbrev vill säga. Så jag feck slut på arbete.

- Varför det?

- Jaa för då hade dom sålt å brydde sej inte i nå mer. Sen blev'e skidfabriken då å ... dom gjorde tabletter där ett tag, på den där fabriken. Ja skidfabriken tror jag ä kvar än. Men dom gjorde tabletter där då, men fint var'e å så där. Dom gjorde, tillverka dom. Men - dä var arbetsamt där å. Dä var'e ju för ja var inte så gammal. Men dä geck i alla fall.

- Kom ni tillbaka hit till Iggesund sedan?

- Sen kom ja tebaks 1923. Men då ha jag vare på Ostkustbanan på vintern. Oppe i Rogsta. Å vi va fjorton man i laget, å dä gick inte. Dä blev ingen förtjänst. Utan vi feck ut efter tjugotre kronor i veckan. När fyra vecker hade gått då feck vi en restlapp. Feck vi inte ett öre, den fjärde veckan. För då hade dom räknat hop då.

Dä gick ju på ackord. Då hade dom räkna hop - då hade vi inte ens tjäna. Så - då minns ja jag blev skyldig 104 kronor den vintern. Men på sommarn då så var'e just inge jobb ... ja dä var väl nåt lag här å där. Då kunna're ju vara men mycke komma därifrån, många. Ja jag minns ett tag, jag var vel skrotlanga där å hjälpte han. Å då minns ja stadsingenjörn komme dit å fick si mej. Han kände igen mä. Jaså, så han åt skrothandlarn, Hedman ä här å jobber sa han. Jaa. Ja, då får Andersson dra åv fem kronor i veckan sa han. Han ä skyldig mej över hundra krener. Då blir inge åv, sa Andersson, för han ä här bara för tillfälle. Men ja var ju där flera vecker. Men Andersson sa då att dä blir inge av dä sa han. Jag hade väldig tumme mä Andersson där. Jaa - nog har man fått svälta å fare illa många gånger. Men så flytta vi - feck jag ju - då feck jag ju bo här då hemma hos far då, här, inna jag feck nå husrum här. Men så feck jag väl då ett husrum där dom kalla för Bäckföra där i norra Iggesund - Bläckhorna kalla dom där kåkarna för, en fem sex stycken står där. Fyra familjer i varje gård. Så jag feck ... där då. Å sen har jag vare kvar på Iggesund å.

- Vad fick Ni för arbete då?

- Ja då var jag kalkbrännare. Å dä var jag i trettitvå år som kalkbrännare då. Men så skulle skulle're bli modern på nytt - så dom rev'en där kalkugnen å sen feck jag gå å skrota där nere. Å dä var inte rolit, för man va van mä värmen å komma ut i kylan då å så där. Så blev ja sjuk då - ja, jag va en sextisex år då när jag blev sjuk å låg sjuk ett år. Så jag har gått igenom mycke. Operationer å så där vidare. Men har fått prova på lite här i världen.

- Hur gick arbetet till med kalkbränning?

- Kalkbränning.

- Hur gick det till?

- Dä gick till på dä vise - dom tog kalksten ifrån Gotland å till å mä från Estland. Å dä var'e en stor pipa - ho var en tretti meter hög. Å då skulle man fylla - vi kalla'n där för hunn, så vi fick köra opp kalksten i, å tippa då längst opp. Men då skulle're vara eld då så kalken skulle bli vit inna han blev bränd. Så man feck hålla på då å elda ordentlit då. För elda man inte nog så blev kalken rå, då feck vi stå å ta ur den då för hann då. Annars så - elda man å skötte ugnå ... så kunna man få fin kalk å ... var ju mycke lindrigare. Jaa.

- Hur många var ni som arbetade i kalkugnen?

- Vi var två på skift - jaa - tre, tre blev vi på slute, för dä vart en ny kalkugn, dom byggde opp en ny då så vi blev tre. Men då var ja brännare - jag hade nästa bäst då jag ändå. Dom som jag hade mä mej dom feck slå sten då ... va stora bjässar. Å då feck dom inte vara större än så här. Så dom hade mycke - dom hade mycke jobbigare än jag hade. Men ja skulle ju ha ansvar att dä skulle bli bränt då ordentlit å ... joorå.

- Vilka arbetstider hade ni då?

- Då hade vi - då gick vi på treskift då ... då gjorde vi tolv timmars skift på söndagarna, för dä tredje skifte skulle få lite längre

ledighet. - Tillåter fröken om jag röker lite? ja jag vill gärna ha ett bloss. - Ja - å så på allt elände - åsså - så hade hunn förstört bene på mä ...

- Hurdan förtjänst hade ni som kalkbrännare då?

- Jaa - dä va nog rätt skapligt, dä var'e ju visst dä. Ja minns inte riktigt hur mycke man kunna ha, men dä var ju inte så illa då direkt, dä var'e ju inte. Jag stog i en viss grupp, jag stog i B jag, B-gruppen, å dä fanns A å dä fanns C å D å vill säja, men ja minns inte hur mycke jag kunna ha riktigt.

- Vilka var det som tjänade bäst - de som stod i A-gruppen?

- Ja dom tjäna mer dom. Dom kunna tjäna - ja - va kunna dom tjäna - en tie-femton kronor mer i löning.

- Vilka var det som hörde dit?

- Ja dä var dom som hade nå riktigt - ja - låt oss sälja nå finare arbeten, vill sälja, som va svårt å kunna lära . ja vet inte hur jag ska uttrycka mä. Men dom hade ju mest dom. Som skötte maskiner å så där vidare. Dom hade ju mer dom - dä hade dom.

- Har ni haft några tvister här angående arbetslöner och sådant? Strejker och så?

- Njaa - dä var ju mycke strejker på en tid därnere. Men - inte tror jag man tjäna mycke på dom, utan man kunna få gå - ja, visserligen, iblann så kunna dä väl bli nå ören, men inte var'e så mycke.

- Har Ni varit aktiv i fackföreningen?

- Sedan börja väl fackföreningen - jaa, fackföreningen börja nog - ja den var när jag var i kalkugnen. Då fanns fackföreningen. Men geck man i strejk så feck man aldrig hälften dä man skulle ha, så dä ... från den sidan mä. Så dä fick de inte. Näärå.

- Var ni aktiv i fackföreningen?

- Jaa - man vart utskälld annars, om man inte ville vara mä. Jaa - dom pika en ... utan man skulle försöka vara mä alla. Dä var så dä.

- Har Ni haft någon uppgift i fackföreningen att sköta?

- Näej, jag hade inte dä nå ... utan dom hade - ja, dom vart ju omväljda varje år, jag ville inte ha nåt sånt där. Jag hade barn å hade mycke annat å sköta om då, herma dä när jag hålla på bygga dä.

- Ja, Ni byggde eget, Ni?

- Jag byggde eget.

- Hur gick det till då?

- Jaa - dä var minsann - dä var'e svårt. Då feck jag låna - ja hade ju inte ett öre själv - utan jag feck låna då på kontore. Dom låna ut så dä feck jag låna femtusen. Ja, dä där tyckte vi var mycke. Men

oj oj oj - då där då räckte inte till på långa vägar. Jaa - då hade jag ändra redningen då å så kom jag opp på kontore, å då sa ingenjörn att jaa, men Hedman har berättigat till femtusen kronor till, sa han. Nu när gamla repningen - jag tog en större repning - ja men då var då för sent då, te ta å ge mej utav då där, utan tog ur en särskild kassa då, eller hur då var, så jag feck låna av dom där då - kontore då. Så jag låna sexhundra kronor då. Men då skulle dom ha tre kronor varje löning då. På tre år skulle då där vara betalat, de där sexhundra kronorna. Ja sen var'e te hålla på å plögsa å gå ner te brägårn då å försöka få tag i nån verkare där då, å så hem då. Så drog dom in då på avlöningen ... på då vise hålla jag på då. Då va lite svårt då - fick dra åt svängremmen då. Tre barn hade jag då å.

- Men det var väl roligt att få eget?

- Då va roligt. Å då hade jag en stuga ut te sjöss ... men hon fick stå orörd i tre år. Som inte vi hade tid å göra nånting åt den. Å dom förfaller fort när man inte är där. Då förfaller.

- Vad är det för stuga?

- Ja jag har en liten sån där sjöstuga nu. Då sålde jag den då för då var nått må pengor. Såldde jag den för trehundra kronor. Å då var ju riktigt billigt. Jaa - då va då en annan en som köpte stugan å ja fick ta sjuhundra förn. Då feck ja sjuhundra. Jaha - densamma då som köpte'n, då hade han stugan en par tre år. Då ville han sälja'n. Han var byggmästare ifrån Långviken som köpte den då. Ja - doter min hon var ju som hemma där, den äldsta av dom. Hon tyckte då va roligt å vara där. Ja då ville han sälja na för tusen. Jaa - vi gjorde oss klara å vi försökte å få ihop pengor å köpa tebaks då. Men när jag kom må pengarna - jaa, så han, ja vill ha tolvhundra. Jaa, vi skaffa ju då å då. Så hon har na kvar än, fast dom bor i Stockholm. Men dom har nyss vare hem. Dom ä här på sommarn då. Dom mår så bra här dom. Men nu har jag byggt en annan stuga i själva Vintergatan. Ja den har fyra rum. Å där har jag en pojk nu, den äldsta å hanses fru, som ä där då. Så dom är här en fyra-fem vecker så där på sommarn.

- Den andra stugan - var det något ni hade med pappa, när ni var ute och fiskade då?

- Ja då hålla jag på fiska.

- Ja, den stugan Ni såldde och fick tillbaka - var det någonting Ni hade tillsammans med pappa?

- Näej - ja, tillsammans - han hade sin stuga breve då om jag fatta rätt nu. Alldeles breve då där jag hade min - där då på Braskär heta dä. Men d'ä många stuger där nu.

- Vem ägde marken därute då?

- Ja då - en från Mussön. Å han tar ingen hyra eller nånting för marken eller nå. Näej. Men då är'e halva holmen som tillhör Iggesundsbolage. Dom får betala tror ja hundra kronor. Men den här Mussö-bon här, han tar ingenting. Men då har vi gjort på då vise - nu är jag ju inte må där - jag får betala hundra för min, där jag har - men som dotern min dom - ja, dom skramlar då på somrarne så dom köper nån del åt'en då ... men nog kan då hända att då blir. När han sir hur dom ökar unnan för unnan då så vill väl han va må å. D'ä väl åtminstone

en femton-tjugo stuger där, på en där Mussön då vill säga.

- När skaffade Ni den där stugan då, från början?

- Ja - den första? Jaa - jag var nog - jaa - en tjugetre-tjufyra år, kanske. Men då hade jag en väldig tur, för att själva magasinupplage för fabriken där dom hade massaskjul, om jag säger dä - där dom hade massan - dä rev dom å skulle bygga nytt. Å då passa jag på å fick köpa där för billit. Så jag feck gå å leta ur då å så feck jag betala då unnan för unnan. Men dä blev ju inte så dyrt nå. Dä blev dä inte. Annars har jag aldrig kunna klara av'et. Så jag feck ta mä verke där då för billit. Annars skulle dom såga dä te ve då, annars, men då feck jag gå där å leta ut då, å då hade jag byggmästarn som feck värdera då den högen. Så dä var ju billit. Så på dä vise så blev dä.

- Bodde ni mycket ute i stugan?

- Ja mycke.

- Med familjen också, då?

- Jaa. Vi bruka va där mycke. Så jag for emilla i skiftena jag då, mellan fabriken å där.

- Och dom andra bodde där ute?

- Dom bodde kvar. Så jag fiska då. Hålla på fiska å greja då. Så dom fick ju äta fisk mycke där mä.

- Vad var det för fisk där ute?

- Ja, gädda å ål å abborre då. Men då fanns mycke fisk. Å strömming. Ja minns en gång, dä va två gubbar från Idenår som hade bara den där sysslan te fiska å dra not. Å där då där ja har stugan, så är dä sån där notvarp dom kaller, där'en kan dra not då, inga stenar. Å jag kommer dit - dä var när jag hålle på bygga stugan då. Steg jag ut, å då feck jag se dom hålla på dra not där. Å jag geck dit. Då fyllde dom båten mä vanlig snibb då, fyllde den ... då skulle dom ända långt in i Vintergatan mä den innan dom komma te staden å sälja den. Å då villa dom att jag skulle si över noten te dom kom tebaks. Men - dä dröjde ju en par timmar. Ja så när dom kom då så fråga dom om jag ville ge fem kronor för dä som var kvar i nota. Jaa, gärna sa jag, men jag har inga pengar. Men far då hade sin stuga där, å han var där. Så då feck jag låna fem kronor av han å så lag dom opp nota. Oj oj oj va strömming. Å inte ville jag gå å sälja. Jag hade svårt för te gå i gårdaå sälja. Men då var'e en fru minns jag som kom å geck förbi när jag hade två låder på kærren. Å då sa jag: ska du köpa nå strömming? Nå jag har nyss köpt sa hon. Ja men då får billit för mej sa jag. Då kom hon mä ett tvättfat då. Ja då tog jag femti öre för dä då, å då var'e så stort fat ... men jag blev tränad så jag fortsatte te gårda då. Ja, dävert slut. Men dom feck mer än dubbelt - mer än dubblat. Men jag tjäna tolv kronor i alla fall, utom den där femman jag var skyldi farsgubben. Jaarå. Men skulle jag ha tage betalt efter vanliga, då ha jag tjäna minst femti, dä har jag. Men - ja han försvinner mycke fisken här genom fabriken. Å dä går inte å äta'n ... dä går inte. Dä smakar mesa.

- Det var ju synd att det har blivit så.

- Men dom håller ju på å experimenterar å ska få bort å dä har nog blive bättre. Men-dä sitter nog i. Jag minns jag dä va en som hade fiska ett tag, å då köpte jag en gädda åv han för två kronor. Ho var bra stor. Å mor ho koka halva å så stekte hon halva. Men - ja tyckte dä smaka elakt åv den där kokta gäddan. Å den där stekta då lär ja ha te smörgås. Men dä var omöjligt dä. Dä gick inte, vi var tvungen å kasta bort den. Jaa. Dä gick inte alls dä.

- Är det många här från Iggesund som har fiskat ute och haft stugor?

- Ja dä var dä. Dä var mycke förr. Så jag vet, där jag har stugan nu där kunna dä vara änna te en femton-tjuge båtar som stog där å meta. Å då skulle dom ha samma plats - då hade dom en risikoja ve stranden där jag har min stuga. Då låg dom där då en par timmar på nätterna då å klocka två å tre på morron steg dom opp å skulle inta sina vanliga platser dä. Å så kunna dom sitta dä ända te sända midda. Men dä skulle dom hem. Å dä värsta var, när far kom å hade så där mycke fisk, då feck jag å mina två syskon Maja å Selma gå opp i skogen å rensa den där fisken. Ja vi såg dom andra barna lekte men vi hade göra hela söndaeftermiddan för te resna den där fisken. Många gånger skäkte vi bort te dom som kom å gick efter vägen, så vi skulle inte ha så mycke. Han kunna fundera iblann farsgubben att dä gått åt så fort. Men vi vart så trött då te sitta å hålla på rensa. Å dä var inte lite - i såna där sockerlåder dom kalla förr. Dom kunna va full. Rensas då, fjällas då... inte har man haft nå sötbrödsdagar, kan man säja, i unga årena. Nej, dä har man inte. Men - dä har ju gått bra. Nu på slute så kan man inte klaga, för nu har vi ju bättre på alla vis.

- På vilket sätt var det dåligt förr, då?

- Ja dä var dä att dä var dålig förtjänst. Man kan skylla på dä.

- Gick det inte att få bättre då?

- Ja dä vart sedan dä.

- Men gick det inte att få bättre då, med strejker och så där?

- Ja dä var strejkerna som förstörde mycke å. Jaa - visserligen iblann kunde man ju få nå ören, men då feck man räkna på då att man fått gå innan å inte fått nå understöd ifrån fackföreningen. Men dä va så dä. Men nu har dä ju inte vara nå strejk ...

- Varför betalade dom så dåligt då, bolaget här?

- Ja inte vet jag. Inte vet jag hur dom greja men - vi fick ju inte nå - dom ville väl ha sitt dom då förstås å ... ja jag kan inte förklara ... Joodå - dä har nog vare dagar.

- Var det så dåligt så att man svalt?

- Ja dåligt mä maten. Dä var inte många som klara sej bra, utan nästan allahop så hade vi så där. Å dä va mycke barn på den tiden - dom hade mycke barn allahop. Å dä var te lappa å laga, lappa å laga dä. Ja minns då en gång, vi var två stycken som var nere vi verke där då å dä va kväller å vi stog å tvätta oss i en sån där vattho. Då kom ingenjörn. Då hade kamraten min rive sönder sej här baki. Å då gorma

han på'n. Har du inga andra byxor å sätta på dej?

- Och det hade han inte då?

- Nä dä hade han inte utan han skulle hem då så dom fick lappa de där byxerna.

- Blev inte folk väldigt bittra?

- Joo, dä kunde man bli många gånger. Man blev bitter många gånger. Men man visste att man ha stått å arbeta, å svettig å blött jämt, å så fick reda på då att inte järn va som dä skulle vara, utan när en feck löningen då fick vi så då - å vi hade räkna ut att så å så mycke skulle vi få i löning - ja, dä va mycke borta. Å dä förstog vi ju, för dä va två stålsynare, som syna varje stång. Å tröck dom i vissa längder å så syna dom då å så var dä å kasta på hög då. Hur skulle jag säga - dä kommer väl inte ut i nån tidning nu de tär?

- Inte alls.

- Inte alls?

- Nej, det kan jag lova.

- Jaså, d'ä bra dä ...

- Hur var bostadsförhållandena?

- Jaa - dä var nog si och så. Dä var si och så dä. Dä hade dom vanliga trägolv å dom där golvena slog dom aldrig ihop nån ging, utan kunna bli springer som kunna bli så här. Å jag vet sånt jobb dom hade. Dä hade dom särskilda knivar då te peta opp dä där mä, elände mellan springerna. Å så skura dä, å så lägga på rena matter då sedan. Under vecka feck man gömma de där dä mä matter då. Men man fick ju lov å ta opp de där skräpe, å dä va blött å. Ja, var tvungen å bli luft å.

- Det var väl hårt för kvinnorna med hushållsarbetet?

- Jaa, dä hade dom. Vi fick ju ve, vill säja då ifrån sågen, då den gick då. Dä feck man ju bräder där, som man fick såga då. Men dä skulle man skjuta opp för den där stora backen. Å vatten likaså. Dä feck man ha ett ok å gå ner i ån å dä var inte dä bästa te gå mä två hinkar, å man var inte gammal. Feck vila. Men sen blev dä nå brunnar däroppe. Å så fanns inte elektriskt lyse, utan dä va mörkt på kvällarna.

- Var man mycket trångbodd?

- ja dä var dä kan man säja. Jag vet då en familj som jag bruka gå till som hade nie barn. Å dä va nätt å jämt man kunna gå. För då ha dom - hade dom såna där som vi kalla för dragspel - å så hade dom en byrå där dom hade en bädd, ja vill säja som dom kunde skuta ihop. Å där låg'e tre stycken. När dom drog ut alltsammans då å skulle ligga - ja dä va trångt. Men på samma gång va dä glädje å roligt, allting ändå. Jaa - man va så van de där ... ja, ja tyckte dä va hemtrevligt på nå vis. Dä var dä. Å så var dä en gammal tant som bodde oppi skogen minns jag. Å dä var'e en - ja den jag tala om som jag feck hjälpa,

dom sålde vetbrö. Då var jag fast för te gå te den där frun, hanses gumma då å köpa brö då en par gånger i veckan. Å då feck jag då av henne då dom kalla dä för skräkakaker mä ett hål i mitten då. Å dom kosta fem öre, men en bulla, en stor bulla, två öre. Då var ju inte så dyrt men tjäna väl inte så mycke heller.

- Bakade man inte själva här då?

- Näej, dom baka aldrig. Dom var så gammal - ho var mycke gammal ...

- Men jag menar Er mamma - bakade inte hon?

- Jo, hon baka. Hon baka på lördagarne, men bara på lördagarne. Å då var vi som tuppar omkring henne när hon skulle grädda. Så dom räckte inte länge. Dä räckte inte länge förrn dä va slut.

- Bakade hon vetebullar då?

- Vetbrö. Ja hon kunna baka rågsikt nån gång iblann å. Jaa hä gjorde hon. Men vi villa ha ...

- Fanns det någon bagarstuga här?

- Jaha - bagarstuga här ungefär ... å kände vi då nån fruntimmer som vi va bekant mä, så gick vi dit pojkarne. Å då kunna vi få sån där mjukkaka av dom då. Jaa - så där baka dom mycke, dä gjorde dom. Å en del hade mos mä där, så då lag dom på sylt då på den där kaka då. Så fick vi gå å äta på den då. Jaa, vi klara oss flera timmar på dä då.

- Hade ni gris?

- Vi hade en gris som vi slakta till jul varje år. Men dä var inte nå vidare, för dä va inte alla som hade grisar. Å då kom dom mä grismat. Ja när slaktartin blev så skulle vi ju ge dom en bit. Å vi villa ju inte ge dom dom sämsta bitarna, utan dom feck bästa bitarna. Så halva grisen kunna gå bara te grismat. Å vi sa många gånger att dä ha vare bättre om vi ha fått betala grismaten å ha fått behållt fläske. Men vi kunna ju inte ta emot grismaten å inte dom fick nånting. Vi var godhjärta - men dä va många som dom inte fick nå av å. Men ve oss - å när dom visste att dom feck ve oss, så då kom dom mä sina hinkar då mä grismat. Å dä va grisar på - ja, hundratie-hundratjuge kilo. Ja dom kunna ju vara mindre en del då. Joo, dä hjälpte ju opp bra mycke, dä gjorde dä. Å så baka dom då - vill sälja dom fick säd då av bolage. Men jag minns inte om dom feck de där eller om dom feck köpa de där. Jag kan inte säja, men inte tror jag vi fick dä. Ja, så hade vi en kvarn därnere då på Ankarbacken där då som mala de där. Å så baka dom då sedan då, å hängde mä spett i takena då. Men - ja har tänkt på dä många gånger nu sedan . man har tänkt många gånger nu, att va damm dä skulle bli på de där kakerna. Men inte tänkte man på dä då. Sen var'e te ta ner kaka å bryta då. Jaa. Dä var mycke. Nä, dä var svåra tider kan man säja, ett tag, dä var dä.

- Hade ni potatisland?

- Jo dä hade vi. Vi hade potatisland - ve gamla ... där, där hade vi ett potatisland. Så vi hade ju där.

- Fick man det, eller skulle man betala för det?

- näj, vi fick dä. Dä behövde man inte betala för. Näärå. Inte

var'e väl så, men i alla fall. D'ä stor skillnad nu mot va dä var då. Man längta till söndagarna för man skulle få lite kött då. Men då var'e dä - då kom dom ända ifrån norra Iggesund å opp dit, för dom visste då att dom fick ta bästa bitarne. När dom kom opp då - när slaktarne kom - då kom dom alltid te oss först. Å vi kunne ju få tag i fina bitar. Å dä visste dom, så dom kom opp då. Å då stog dom å klämde å lukta då å plocka å plocka i dom där bitarna. Så inte var dä ni vidare. Men vi hade ju en bra tur genom att vi bodde däroppe då, så vi kunna ju få tag i en bit på en gång.

- Hur var det med smör och mjölk då, var fick ni det ifrån?

- Ja mjölken då feck vi från Njutånger å den kosta då tie öre litern. Å då feck vi dä varannan dag. Men då kunne vi få vill säja övermjölk dom kalla. Dom kunna ha flasker över som vi kunna få köpa då. Men dä var på kredit naturligtvis. Dä var te nästkommande löning. Så dä gick ju bra. Men många gånger gick dä åt, så jag fick springa te Gossjö - ja dä var en par tre gårdar i Långviken där inne i skogen ... så jag kunna få springa dit då å få köpa nån liter iblann.

- Och smör?

- Å smör - jaa, dä fick vi ju - ja dä va väl dä lilla vi fick äta.

- Var fick ni det ifrån?

- Jaa - smör dä - dä minns jag-då verkligen inte. Jo bönnerna kunna komma iblann å ha nå. Ja dom kom iblann å hade lite. Men man feck köpa på affärerna mä. Joodå. Men för dä mesta så feck man dra in på smöre. Dä feck man.

- Era föräldrar, kom dom från Iggesund också?

- Näej. Dom var född i Dalarne. Men jag minns inte va dä heta. Nu är'e bara jag kvar, å så har jag en bror som ligger i Bärsjö som är lam på en sida, som är efter mej - näej, jag hade en bror som dog i fjolssommar å som var efter mej. Dom är dö allahop. En bror jag hade som var te sjöss han tog dom åv bene, ett ben här, å sen så lär dom ta dä andra mä. Så han levde inte många vecker å dog.

- Er hustru då - hur träffade ni henne?

- Jaa - hon ä från Ljusdal. Ja låg på lasarette här i Hudiksvall ett tag jag å. Dä var väl där dä nappa då.

- Var hon sjuksköterska då?

- Nä hon var i köke - var inte kokerska direkt, men hjälpkokerska.

- Vad hette hon?

- Hilda Ulriksson heta hon i flicknamn.

- Vad kom hon ifrån för familj då?

- Jaa, dä var en sån där torparfamilj ifrån Ljusdal. Dom hade kor å så där vidare - gris å - så dä var inte - ja ... dom hade ju skog å, så dä geck ju skapligt där. Å många gånger så feck man dit å få lite.

- När gifte ni er?

- Jaa dä va tjugetvå - tjugeett tror jag dä var.

- Och var bosatte ni er då någonstans?

- Jaa - vi vart bosatt ner'i Lurbo dom kallar dä första gången. Men sen fick vi flytta till Krylbo - ja dä ligger på sidan där. Men då kom jag därifrån då å fick ta plats på lasarett. Då var jag där en bra tid. Men dä var så dåligt betalt. Då hade jag förti kronor i månan å dä fanns ingen fackförening där. Dom hade ingen där. Så då sluta jag där. Å så for jag hit då. Då fick jag platsen som pannskötare här. Men - har jag vare kvar på lasarett i tre månar till, då har jag komme opp bra mycke genom att mäster dog. Han blev död. Å min svåger han va första eldare där, å jag va andra. Så då ha jag komme i hanses ställe. Då ha jag ju fått dä mycke mycke bättre. Fin lägenhet hade dom där å ...

- Ni har provat på en hel del olika yrken Ni?

- Ja dä har jag. Jag har prova på mycke.

- Hur kommer det sig då?

- Jaa ... arbeta har jag villa alla tider. Jag har aldrig villa fira nånting. Nää. Å aldrig har jag vatt så varken hatt polis eller nånting. Inte nånting i den där stilen inte. Näärå. Ja, jagvilleinte tala så mycke om'e ...

- Hur var det med fritiden här när Ni var pojke?

- När jag var pojke? - Jaa vi va i skogarna mycke å lekte. Vi var i skogarna mycke å lekte ... dä var te hålla på mä lite av varje dä. Å så jobba jag i Forsbacken ett tag. Å så tände jag eld på en lada där. Dä geck så till att - ja, dä där skulle man ju inte tala om förstås, men i alla fall - jag va där. Å så skulle jag borra hål i nå järnstänger. Å då skulle man värma de där järnstängerna i en ugn så dom blev riktigt rö, nästan vit, å så sätta opp dä på väggen, haka fast dom efter väggen. Å då var ett uthus dom hade ... ett riktigt ruckel. Så tog'e eld i väggen. Å jag skrek åt dom att dom skulle hjälpa mä släcka. Nä, dom satt bara å skratta åt mä. Dä var kaffereast då på ettermiddan. Dom bara skratta. Ja, dä brann ju ner. Jaa - så tänkte jag att jag kan aldrig gå ner moorn därpå, för jag tänkte att jag får väl sparken, slut. Jaa, men jag geck ner ändå. Å så fick jag si ingenjörn vinka åt mä. Jaa Hedman gjorde en brasa i går. Jaa, sa jag, jag tog då ingen mat mä mej i dag heller, sa jag, för jag tänkte dä blir avsked. Dä var bra dä Hedman sa han. Dä där va bra Hedman, å så klappa han mej på axeln. Dom hade tänkt rive de där. Men nu fick dom brandstod tänker jag. Jaa ... så jag ringde jag då hem te en kusin då som jag åt hos. Kom ner mä mat åt mej. Ja geck å va så rädd hela morron ... men dom skrämde opp mej mycke å. Ja nu har du sluta elda, nu får du sparken.

- Kunde man bli avskedad förut så där lite hur som helst?

- Jaa ...

- Jag menar - var dom hårda arbetsbefälen?

- Nää, dä var dom inte. Dom var inte hård. Dom var bra, tyckte jag. Åtminstone i järnverke. Där var dom rysligt bra. För man feck göra precis som man villa där. Jag minns en gång - då hade jag fått av-

löning å geck mä en runn ask som jag hade pengarna i. Å så hade jag en lapp där där dä stog va jag hade tjäna. Å då hade jag tjäna lite över tie kroner, å så var'e nå ören, men dä minns jag inte hur mycke dä va. Å så stog'e tie kroner på den där lappen. Å när jag titta efter så var'e tjuge kroner. Jaa, jag visa ju pojka de där. Jaa, du ska väl behålla den där tia. Nää, jag våga inte. Men jag har ju leddigt kunna behållt den. När dä stog bara tie kroner som jag hade tjäna då. Ja, jag gick in på kontore jag mä tie kroner. Jag vet inte om jag feck tack ska du ha ens. Så man har vare på samma gång ärlig å. Så jag feck ingenting för dä. Men d'ä bättre - dom har ju inte veta nå förstås, men jag tänkte ifall om dom skulle komma ihåg nå eller nå. Jag var så rädd så.

- Vad fanns det för nöjesliv här på Iggesund då?

- Nöjesliv fanns ingenting, annat än biografen där, Perfekt.

- Men någon dans hade ni väl?

- Ja, dans dä fanns ju. Dä var te dansa nånstans där de fanns nå planker. Jahadå. Å dom ramla i sjön många. Jaha. Kom nära kajen då å så här - men många så hade dom tage lite i flaskan innan, var lite på knarken. Ja jag var inte mä på dä. Jag minns ett tag så var dom här mä flottans båtar, tre stycken, å la till ve kajen, och då fick ingen Iggesundspojk dansa mä flickerna, utan dom skulle dansa mä sjömännena dä. Men sedan feck dom stå där ... då dansa pojkarne för sej själv dom. Flickerna feck stå där å gapa. Å iblann - jag minns en kväll så - en lördakväll då hade dom klätt ut sej te flottans - hade köpt då mösser som flottan dä. Å så geck dom runt bruke då å skulle reta flicerna. Vi hade en kinkig polis här ifrån början. Han va mycke sträng. Å jag minns vi kom å geck bruke runt här, mitt i veckan å sjöng. Vi var inte gammel. Jaha - då skulle vi fäll vika av i ett hörn där då ... å mädsamma dyker polisen fram å så hade han en hjälppolis mä sej. Men vi slet vi åt alla håll, vi va åtta stycken. Men han fick tag i en då å gav han en örfil på öra så här, så han hade ont i öra i två om inte tre år efter. Jaha - så tog dom mä han te finkan å så feck han tala om namne på oss allahop. Då ha vi samsett oss där vi - vi visste ju att vi skulle få stämning - bara för att vi geck å sjöng då. Vi var inte gammal. Jaa - då sa vi dä att vi går inte - vi åker in å lider åv de där, den där stämningen. Dä blir väl en två tre dygn. Jaha - å så fick vi se polisen kommer ner i verke å in till ingenjörn. Då förstog vi att nu är stämninga här. Jaha - mycket riktigt. Men så vart den äldsta åv oss inkallad te ingenjörn sen polisen hade gått. Å han feck ju lite banner, han skällde ju på'n att han inte skulle gå å sjunga så där för han skulle va just som ledare för oss han då. Jaa ... mä stämningar. Men jag rev sönder dom jag sa han. Jag rev dom i bitar jag sa han. Jaha, sa'an där, vi har inte arbete. Vi har fare in å lide åv de där. Ja jag förstog dä sa ingenjörn. Så han feck ingenting av dä polisen då. - Ja mens jag är på tagena nu så ska jag väl tala om - jag va ju slaggdräng som jag tala om ... då kommer två stycken juvelingar å menar på att jag skulle slå åt andra hålle buntslag, men jag slog åt dä här hålle. Men dom mena på att jag skulle slå åt de där hålle. Å dä var jag inte van mä. Då hade han en sillxpyts smen breve, mä sillake i. Å när han skulle göra hål i den härn, så doppa den där don i den där sillaken för att han skulle få ur den där bätter ur järne. I alla fall så slog ja å hitta på å slog till en där sillakspytsen. Han fick hela allt de där, smen där. Men då vart dä liv. Men jag klara mä jag.

Han var inte elak mot mej nå alls. Utan han var på dom där juvelinga. Han förstog att dä va dom som hade vare där å lura mä. Så han sprang etter dom då å då var dom inte förbi på flera vecker sedan. Å gubben han feck ju ta vatthon å tvätta sej han ... han feck i ögena saltlake. Å inte våga jag slå åt de där hålle nå mer då. Dä geck inte. Nää, smen va bra han. Ja han slängde visserligen in mej i skåpe ett tag. Dom hade ett verktygsskåp. Jag hade fäll gjort ni - joo, dä geck så till att han hade färdigt varmt å skulle stå å smi. Då skulle jag vara där å hjälpa'n å slå hammerslag ... jag hade en stor slägga. Å - jag minns inte hur dä geck till - jaa, jag ... å så var'e nå juvelingar då som var där igen å reta mä så gubben lära slå in den där biten i ässjan igen för te hålla'n varm. Men då vart'en elak på mej. Då stängde han in mej i skåpe ... han tog ut mej igen då ...

- Vad smidde dom för något?

- Jaa dä va verktyger, hamrar å yxer å - ja, lite av varje smidde han. Dom var fyra smeder där då... Å så - dä vadä jag skulle tala om att om jag geck omkring i verke - järnverke är ju stort - å dom slog i stå så där så kunne dä höras - ja många kilometer. Ja då skulle jag ju springa dit då på en gång förstås när han slog i stå, för då var'e färdigt å smi då. Men då hade dom fast mä pojkar. Tog dom fast mä när dom hörde att gubben slog i stå då att jag skulle komma. Dä var då jag feck stängningen, när han stängde in mä. Dä var den gången han stängde in mä, när dom hållde fast mä. Så dä feck han in mä biten i värmen igen å hålla'n bra länge, å så knacka dä igen i stå. Nää, jag kom inte. Dä var då han hade in mä i skåpe - så var dä. Men vi hade roligt. Fast nog var dä arbetsamt ... jag vet iblann, jag var så uttröttad när jag var i valsverke. Dä var tunga bitar som kunna väga ända opp te hundrafemti kilo, man skulle ta dit då å valsa å ... å jag va tvungen å vila i backen, i halva backen. Jag orka inte. Så dä va styvt arbete, allt. Dä va tungt allting. Dä va järn allting. Så jag lasta i vagnar då å så där vidare. Nää, minsann dä var inte mycke man feck i löning då, när man feck sju öre i timmen. Men - dom var bland dom sämsta å betala på Iggesund, tror jag. Jaa - för sedan fabriken börja, då feck vi lite påökt där i järnverke å. Dom öka då så vi feck nå ören mer då i timmen - va 1916-17.

- Det kom väl mycket nytt folk hit till Iggesund då?

- Dä kom mycke nytt.

- Hur gick det med dom gamla då?

- Jo dä gick väl bra. Jaa, inte var'e väl så mycke nytt förstås, dä var dä ju inte nu har'e ju komme dubbelt mer. Nu känner man ju inte igen nån ... Men jag vet att dä va många som kom ... dom geck ikring då. Dom kunna ha arbete nere, men dom stanna inte där mer än en eller två skift. Näej - utan då stack dom. Då bar dom av sen dom feck ut dom där penga. Å så var'e - hade dom ett litet hotell ner ve Dambron där - där hade dom ett litet hotell. Han hetta Hydman som hade de där hotelle. Å alla som var där så tog dom in där, maten. Men dom villa smita mycke. Dom jobba inte länge, å så smet dom ifrån betalningen för maten. Så en gång minns jag jag mötte en, han var från Hudiksvall - man feck ju gå då på den tiden te Hudiksvall, dä fanns inte cykel eller ... ja så möter jag en mä en käpp å så ett knyta på ryggen. Å jag hade sitt'an förut, i verke. Jaa - jag hade gått en bra bit så möter jag Hydman, han som ägde matserveringen.

Då fråga han mä har du sitt nån luffare här, sa han, som har gått. Ja, sa jag han var i Libobacken. Då ska jag springa sa han så jag får tag på'n. Men jag vet inte hur dä geck. Ja vet inte hur dä geck, om han fick tag i'n. Men han förlora mycke på såna där. Å jag minns han hade stora grisar, mycke grisar. Bra mat hade han. Men dom villa inte stanna länge såna där. Nej dom bar iväg ... Ja minns i Korsbacken när jag var där å jobba, så fick man sitta på en mejselback dom kalla å arbeta mä nå - ta unna nå flager från järnbitar. Å då kommer händelsmästarn en dag. Ja, sa han, Hedman ska ta å bli trävalsare. Tråvalsare, sa jag, dä vet jag inte va dä är sa jag ... valsa fyra millimeters runnjärn kan man säga, kalla dä för trävals. Nä jag vet inte sa jag, jag vet inte hur dä går till. Jag villa inte ha de där jobbe. Va farligt å till å mä ... Dä stog inte på förrn han kom å hade ingenjörn mä sej

- Har du det liksom bäst ställt den, dagverksamhet?

- Jaa, dä hade den nog. Dä va nog - ja jag kan inte sälja en dä var nära i verken kanske som hade lika dåligt, dä kan jag inte vittra mej om. Inte var'n mycke inte. Å när den börja å bygga fabriken så var dagverksamheten 24 öre i timmen. Men dä ökas opp ganske fort dä. Så vi hade - dä va inte vi mä dä dä vart fackförening. Fackföreningen va vi mä i, men vi kom inte mä i avtalen, utan vi fack resonerar själva på våra, ackarna... kunna vara en tre stycken dä som geck in å resonerar på basen själv, rektor Sundblom.

- Det dä skulle ni göra upp med honom dä?

- Dä fack vi göra opp mä han. Men på vintern dä, ...

- Varför hörs ni inte till avtalet?

- Ja jag vet inte va dä beror på egentligen.

- Vad var ni anslutna till för förbund dä?

- Ja bussmäns mä - peppers.

- Men fanns det inte järn och metall här också?

- Nej, men vi tillhörde inte nån vi inte. Men när ni kommer till David Eriksson - han tillhörde järn å metall han. Å han var den - han va mä i första styrelsen. Jaa.

- När bildades peppers dä?

- Ja dä var strax efter sen fabriken hade börja.

- Så innan dess så fanns det inga avtal för den som arbetade?

- Nä - joo.

- Men ni sa att ni tillhörde en fackförening ändå. Vad var det för en dä?

- Nej, jag tillhörde bara peppers jag, eller sågverksindustriin kallas dä dä, sen dä samme i alla fall, fast dä ändras namn. Nu är' sammanslaget peppers å skogen å sågverken. D'ä ett dä nu.